

Entrevista amb Josep M. Puigjaner

Dialogar sense rebaixar el nacionalisme

per Jeroni Benavides

Aquest home senzill i d'aparença tranquil·la que ens rep a casa seva amb la naturalitat dels coneguts té un llarg historial en el món de les lletres, tant com a escriptor com de periodista (fou Director de "Mundo Social" i director de publicacions d'"Oriflamma"). Com a escriptor ha fet anteriors assaigs sobre el tema que ens ocupa en aquesta entrevista, les relacions entre Catalunya i Espanya, reflexions fetes sempre des d'una perspectiva entre humana i cultural ("Lletres apassionades a l'hora de l'alba", "Ser catalán, ¿qué es eso?") que el caracteritzen i que estan en sintonia, probablement, amb la seva pròpia psicologia. De manera voluntària ha volgut fugir de la política en atansar-se a les qüestions implícites en tota anàlisi nacionalista, malgrat la dificultat d'aïllar una cosa de l'altra sense generar contradiccions i un cert artificialisme asèptic. No obstant, en el llibre que serveix com a guia de la nostra conversa ("Catalunya-Espanya: ficció i realitat"), considero que ha aconseguit un cert equilibri entre factors psicològics, sociològics, culturals i fins i tot paisatgístics (usant les seves pròpies paraules) que converteixen aquest nou assaig en quelcom diferent, dins una línia que podríem anomenar pre-política.

-Quan parlem de les relacions entre Catalunya i Espanya, funcionem potser massa pels tòpics de sempre?. Què manca per dir en relació al tema? El llibre intenta cobrir algun buit, enfocar la qüestió des d'una perspectiva distinta?

-Lògicament penso que no s'ha dit tot. La prova està en què he intentat dir quelcom i si hagués hagut de repetir el que ja s'havia dit fins ara, no hauria escrit el llibre, ni perdut energies en això. S'han dit coses sobre les relacions Catalunya-Espanya, s'han repetit molts tòpics; la gent viu una mica del tòpic, del perjudici, de tot allò que no afavoreix les relacions ni l'entesa entre aquestes dues nacions, perquè s'ha de parlar de dues nacions, dues nacions que han de conviure dins del mateix estat, com Euskadi ha de fer-ho. El tema té moltes vessants i es poden agafar les relacions Catalunya-Espanya des del punt de vista cultural, lingüístic, polític, econòmic, ... i d'altra banda hi ha diverses aproximacions segons l'època. No és el mateix parlar de les relacions Catalunya-Espanya al segle XIX que al XX, en època de la II^a República que ara, perquè les condicions, la demografia i moltes co-

ses han canviat, de manera que sobre aquest tema sempre es pot i sempre s'ha d'intentar dir alguna cosa; d'altra banda és un tema que ens implica a tots perquè som a Catalunya i convivim dins l'Estat Espanyol, ... no sé si convivint o co-existint, però de fet som dins d'una organització jurídic-política que ens marca a tots per igual.

-Ha pretès fer un llibre conciliador?

-He volgut, com deia l'Albert Manent l'altre dia a "La Vanguardia", establir ponts de diàleg a l'estil de *La pell de brau* de l'Espriu i d'altres autors que han intentat agafar el tema i posar unes bases perquè la gent parli i no es baralli continuament. És cert que allò que hom sol veure dins els mitjans de comunicació és, més aviat, postures enfrontades: o bé per un cantó els "espanyolistes" o bé per l'altre els "separatistes". Però crec que la gran massa se situa al mig dels dos pols oposats; és a dir, hi ha molta més gent que no són ni una cosa ni l'altra: són catalans que experimenten en si mateixos aquesta doble pertinença: per un cantó a la nació catalana i per l'altre l'Estat espanyol, per un cantó a la cultura i la llengua catalana i per l'altre es troben immersos dins un bilingüisme, una situació bi-cultural. Això crec que ho viu l'absoluta majoria. Aquest llibre va a la gran majoria, que experimenta aquestes contradiccions internes que vénen de segles i que avui dia han pres una forma determinada. No crec que als independentistes els interessi massa el llibre, ni tampoc als espanyolistes. Els primers se'l miraran amb distanciament: "mira, un més que intenta establir uns ponts de diàleg que són impossibles, perquè ja ho hem provat i no dóna resultat; més val anar de dret i provocar la secessió o cercar una forma independentista..."; i els espanyolistes diran que això és cercar tres peus al gat, que al catalanisme i la catalanitat no mereixen el nom de nació, sinó que única-

...la gent que s'interessa per viure el tema de Catalunya com una nació, i per portar-la fins el màxim de la seva potenciació com a poble, és poca;...

ment són una variant dins l'Estat espanyol, i que això és fer volar coloms, i, per tant el menysprearan. En canvi, al segment majoritari, crec que els pot fer reflexionar.

-Aquest gran segment està al mig per manca d'una posició concreta? És propi del tarannà català ésser al mig, l'equilibri, la moderació?

-És una pregunta molt adient. No és fàcil explicar-se això, per què la gran majoria se situa al segment més ampli. Jo diria que la consciència nacionalista d'una gran majoria de catalans no és massa profunda. Tampoc no diré que sigui del tot folklòrica i que s'accontenti amb posar la senyera l'Onze de Setembre, però no és massa profunda; la gent que s'interessa per viure el tema de Catalunya com una nació, i per portar-la fins el màxim de la seva potenciació com a poble, és poca; no ens hen d'enganyar. A Catalunya no hi ha una consciència nacionalista profunda disposada a tot. Lamentablement no és així. Si la gent s'ho prengués d'una forma seriosa possiblement es trobarien unes vies polítiques de solució més o menys satisfactòria, no sé si dins d'Espanya o fora d'ella, o amb una altra fórmula d'Estat, però hom trobaria. La majoria això ho viu d'una forma molt superficial, molt epidèmica.

-Som on som justament per això?

-Crec que sí. I perquè la situació de Catalunya s'ha complicat molt en aquest darrer segle; el procés demogràfic català ha estat d'assimilació de la gent vinguda de tot arreu d'Espanya, i això ha comportat molts sacrificis per a la nació catalana, sacrifici d'anar fins al màxim d'allò que podria ser la potenciació nacional, fins a la recerca d'un Estat propi. Tinc gran admiració per la gent vinguda de fora perquè aquest país és una conseqüència de tot aquest procés evolutiu que comporta les onades immigratòries d'aquest segle, dels anys 20, 30, 40, 50 i 60; això ha fet un país totalment diferent del segle XIX, en el que pràcticament tota la

FINQUES CARNER

Agent de la Propietat Immobiliària
San Antoni Mª Claret, 18
Tels. 725 47 66 - 725 49 76
SABADELL

gent que hi vivia era nascuda aquí. Avui no és així, i fa que aquest gran segment no vegi la qüestió nacionalista com una qüestió de tot o res, l'independentisme i l'espanyolisme. A això podem afegir-hi el tarannà català, més aviat assenyat... Allò que va dir en Vicenç Vives, que el poble català basculem entre el seny i la rauxa, entre el sentit comú i l'arrevatament apassionat. Ens acostem més al seny i el tarannà català és més aviat conservador: "el país va bé, anem fent, l'economia domèstica ja funciona suficientment, no cerquem problemes"... i el gran segment que dèiem, va per aquí. Però paral·lelament, hi ha un sentiment profund i quan es toca una sardana o es toca l'himne nacional català la gent vibra amb allò i ho viu com a cosa seva, intransferible i que no és compartida pels espanyols. Però potser no està disposat a anar al tot o res.

-En aquest sentit, sembla que els catalans bàsicament refermem la nostra identitat nacional només en moments de crisi, més que en el dia a dia. Sabem els catalans on anem?

-La veritat és que no ho sé massa si sabem on anem i crec que això interessa a poca gent. La majoria dels grans problemes que té la persona humana són viscuts també, desgraciadament, d'una manera superficial. I llavors intervenim en moments "punta", quan passa una cosa grossa, quan se'ns ataca; llavors, la gent surt i es produeix el moment de rauxa, i podria passar qualsevol cosa, fins i tot, la proclamació de la independència enmig de la Plaça de Catalunya, però és un moment "punta". Després cap a casa, i anar fent. Jo diria que no sabem massa on anem i els que haurien de saber-ho, que

"...cap a on anem... No sé si tots els polítics sabrien contestar amb precisió..."

són més aviat els que condueixen el poble, ho van improvisant a mesura que va veient com evoluciona la societat.

-Al llibre intenta fer una anàlisi del tema que anomena "transpolítica"; però, vulguem o no, sempre hem de tornar a la

política, som a les seves mans i en última instància són els que diuen la darrera paraula. Què en pensa?

-Crec que sí. (...). Els polítics, potser, no és que no ho tinguin massa pensat... La política avui es fa dia rera dia, i dona la impressió que el futur de Catalunya, aquest "cap a on anem", s'anirà una mica improvisant. Poc o molt, tots afirmen que Catalunya és una nació, tots volen salvar el que és patrimoni d'allò que és el poble català, la llengua i la cultura, volen crear una societat més o menys igualitària, on la gent es trobi bé i els problemes fonamentals estiguin resolts; això iguala molt els partits. Però si els preguntes en última instància què fem de Catalunya, què et sembla que serà o què hauríem de fer perquè fos allò que tu vols que sigui, crec que molts polítics patina-

"Relativament parlant, anem endarrera."

rien perquè ja no sabrien què contestar Catalunya, sí, és una nació, però, què vols que sigui: una nació amb o sense estat, una nació dins l'Estat espanyol tal com ara és, una nació dins un estat no unitari, sinó federal, una nació dintre un conjunt de nacions d'Europa, independent d'Espanya,... què voldries. No sé si tots els polítics sabrien contestar amb precisió, i si no saben contestar ells, tampoc no saben contestar els ciutadans, fent les excepcions que calguin. Ara, crec que algú polític més perspicaç i reflexiu sí que ho té pensat què vol fer.

-Vostè diu que davant aquest panorama hi ha dues posicions: els optimistes, que diuen que malgrat tot avancem, i els pessimistes, que diuen que el vaixell s'enfonsa. També diu que som en una zona de maregassa en la que cal estar bombant constantment. Arribarem al segon mil·lenari encara bombant?

-La situació és aquesta, subjectivament parlant: anar bombant aigua i dintre d'un mar molt mogut, en règim de maregassa. Ho dic des del punt de vista global. Aquí em sembla que em referia més aviat als aspectes lingüístics i culturals, però també es pot dir d'altres aspectes més estrictament polítics. Quant a la llengua, hi ha els optimistes que diuen que ens hem recuperat, no hi ha dubte: han passat deu anys de vida democràtica, hem fet una llei de normalització lingüística consensuada per tots els partits que ha comportat unes estratègies de recuperació de la llengua que s'estan portant a terme. Aquest és un punt en el que el govern actual ha tingut menys rèpliques i

crítiques: ja sembla bé el que es fa, no anem massa lluny, ni s'actua sense eficàcia. I llavors, un cop vist tot això, uns diuen "anem bé" i d'altres diuen "ens estem enganyant tots plegats, això s'enfonsa, anem endarrera". Relativament parlant, anem endarrera. No m'atreveixo a dir qui té raó, perquè en uns aspectes veig que avancem, per exemple en el coneixement del català: si fem cas de les estadístiques del cens lingüístic del 86 fet pel Centre d'Informació i Documentació de Catalunya, hem avançat perquè hi ha un 93% de la població global que l'entén i és molt perquè fa quaranta anys això no era veritat; un punt pels optimistes. Però els pessimistes diuen que malgrat que la gent l'entén, el parla, no l'usa i això tampoc no passava tant: hem anat endarrera. Abans no hi havia tanta barreja, ara hi ha molts mitjans de comunicació que escampen el castellà, com la televisió; és clar que també hi ha televisió en català i abans no hi era, però el resultat és que com la llengua habitual d'ús, el català ha millorat molt poc o més aviat ha anat endarrera de fa deu o quinze anys. Quan escoltes com parlen els nens de catorze anys que reben l'ensenyament en català, resulta que en grup ho fan en castellà.

-Ens falten mitjans de comunicació? És aquesta la clau, o és una autojustificació?

-Amb més mitjans de comunicació, la llengua tindria un grau d'implantació més gran dins el conjunt social, però no podem establir un unilingüisme i deixar el castellà com a segona llengua perquè no hi ha els mitjans adequats per això: no som un estat. Un estat pot fer les lleis que vulgui i pot manipular des del punt de vista lingüístic fins allà on vulgui, però nosaltres no podem fer-ho; som dins l'Estat

"...no vull rebaixar el grau de nacionalisme en el diàleg."

espanyol i el català és oficial a Catalunya igual que el castellà. El català té darrera seu els instruments d'una Autonomia, però el castellà té els d'un Estat, i té, doncs, una potència molt gran dintre de Catalunya. És fals el què diuen alguns il·lustres defensors de la llengua castellana, com el President de la "Real Academia Española", Sr. Lapesa, o en Julián Marias que diu que el castellà ha estat perseguit a Catalunya i que "hay una situación de discriminación". Aquí el castellà té les vies obertes; però no té les mateixes facilitats que tenia abans perquè ara té una competidora, el català, que també està en la vida pública. No hem de negar que el castellà té més possibilitats

FONTSERE

ARTICLES PELL I VIATGE

Sant Quirze, 38
Tel. 725 85 41
SABADELL

d'avançar que no pas el català, que avança contracorrent.

-Aquells "ponts de diàleg" encara són possibles malgrat aquesta anàlisi? Val el joc de "dominat-dominador"?

-Veig això molt difícil i aquests ponts són una mica idealistes, però van d'acord

"...estem en una situació de dominació que la gran majoria del poble català ha escollit..."

al meu tarannà també idealista. Seguiré fent-ho. Ara bé, el fet que al llibre i en altres ocasions hagi promogut l'existència d'aquests ponts, no vol dir que "afluixi" en el que considero que és essencial: no vull rebaixar el grau de nacionalisme en el diàleg. Que ningú no l'interpreti com una forma de rebaixar les exigències nacionalistes. Si vull un diàleg és perquè no veig la possibilitat de proclamar la independència demà passat. Estic d'acord amb allò que deia en Carles Cardó (...) quan deia que la independència es proclama i es defensa amb les armes i tot el que no sigui això, deixem-ho córrer. Al país, en conjunt, no estem en disposició de fer això. La situació és que som dins l'Estat espanyol, hem acceptat una Constitució, ens hem auto-donat un Estatut d'Autonomia, i d'aquí s'ha de treure el màxim profit i ho farem si establim uns ponts de diàleg que no solament els facin servir els polítics, sinó també la població. Intentem dialogar amb el "dominador" (acceptem que estem en una situació de dominació que la gran majoria del poble català ha escollit; no ens enganyem), però fem-ho d'una forma intel·ligent: no ens barallem sempre i cerquem la forma de donar a conèixer Catalunya com a país amb una llengua, que vol ser una nació; parlem-ne amb els espanyols (...) i anem a treure el màxim profit. I si d'aquí 20, 40 anys arriba una situació de més maduresa on el poble català es pugui autodeterminar... Però no podem fer-ho demà passat perquè seria un miracle i un fracàs. Respecto i admiro als que estan

mantenint en aquest sentit postures més radicals, perquè en una societat ha d'haver-hi de tot i és possible que la societat catalana avanci més si hi ha qui va en punta i arrossega els altres, però el meu

dependentistes; en canvi de les reflexions del llibre no: estan plantejades des d'un punt de vista dialogal i la reflexió nacionalista també s'alimenta d'aquest tipus de reflexió.

L'acte de presentació del llibre CATALUNYA-ESPANYA: FICCIÓ I REALITAT a la Sala Miquel Carreras del Museu d'Història de Sabadell el 30 de juny passat. Ocupaven la mesa, d'esquerra a dreta: Joan Cuscó, Anna Mª Aguiló, Josep Maria Puigjaner autor del llibre, Ramon Vila i Abadal i Jeroni Benavides que actuà de moderador. (Foto Farran de D.S.)

paper no és aquest, és el de dir "procurem que no ens posin pals a la roda, i si en comptes de posar-nos-en deu ens en posen tres, treballem per això".

-El Govern de la Generalitat funciona en aquesta línia?

-El Govern de la Generalitat és possibilista en les seves actuacions i fa el que creu que és possible fer en aquests moments: ho farà millor o pitjor, però s'ha proposat unes determinades fites amb realisme. Un Govern ha d'ésser això, no pot fer proclames agosarades i tenir la gent en ebullició i després no poder complir perquè no hi ha les condicions objectives per fer-ho; això seria totalment irresponsable per part de qualsevol govern.

-De tota manera, necessitem d'aquells altres més radicals?

-Si perquè sovint aixequen la consciència nacional de la majoria en fer-los pensar; almenys susciten la reflexió i la presa de posició i això fa avançar. Però la meua postura també ho fa perquè llibres així no són "tebis": hi ha unes exigències de fons que poden ser motiu de reflexió nacionalista. Les postures independentistes que mouen un determinat tipus de gent d'aquest segment tan gran, no mouen d'altres perquè es malfien dels in-

-Europa ens ajuda o és un "perill"? Serà més difícil lluitar "contra" Espanya i "contra" Europa?

-El problema de la forma política que la realitat nacional de Catalunya ha d'anar prenent pel seu ple desenvolupament, Europa no ens la donarà: ells no tenen la fórmula. Ni la donarà ni la voldrà donar; l'Europa actual s'organitza per Estats i si dins els Estats hi ha uns problemes d'organització jurídic política i d'assumpció de llurs nacionalitats, és quelcom que han de resoldre els propis Estats. Ara, Europa també és la de les regions econòmiques. El diari d'avui diu que Pujol pot ésser President -ara en sembla que és vice-president- d'un organisme que és com una confederació de regions econòmiques europees. Això té una significació perquè ell té una representativitat dins d'un organisme europeu, que li ve d'ésser President de Catalunya, també de representant d'Espanya. Això vol dir que pot explicar-se allà i dir que som una nació, un poble que en un moment determinat tindríem unes aspiracions de configurar un Estat dins dels Estats europeus. Europa en aquest sentit pot ajudar. Però a la immediata, els organismes decisoris de la Comunitat Europea estan basats en una estructura estatal.

**ANÀLISIS CLÍNICOES
i PERFUMERIA
COSMÈTICA de**

Joan Garriga i Manich
(Analista Diplomada de Sanitat, Inspector
Farmacèutic Municipal).

Passeig Plaça Major, 37
Telèfon 725 53 53 - SABADELL